

دکتر علی رحمانی، مدیرعامل پیشین بورس اوراق بهادار تهران

بین المللی شدن بورس تهران بدون IFRS غیر ممکن است

«در دوره ای که در بورس اوراق بهادار تهران بودم و برای پذیرش شرکت‌های ایرانی در بورس‌های خارجی و نیز جذب سرمایه گذاران خارجی تلاش می‌کردیم، با این واقعیت مواجه شدیم که این دو امر مهم بدون پذیرش IFRS تقریباً غیر ممکن است». این دیدگاه را دکتر علی رحمانی، مدیرعامل پیشین بورس اوراق بهادار تهران مطرح می‌کند. براساس مصوبه ۲۷ شهریورماه سال ۹۰ سازمان حسابرسی، به کارگیری استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی الزامی شده است. از سوی دیگر سازمان بورس و اوراق بهادار در متن مصوبه ای که در تاریخ ۲۱ دیماه سال ۹۲ به تایید هیات مدیره این سازمان رسیده، آورده که «کلیه شرکتها و نهادهای مالی ثبت شده نزد سازمان بورس و اوراق بهادار و به تبع آن، شرکت‌های فرعی و وابسته آن‌ها، در تهیه صورت‌های مالی که از تاریخ ۰۱/۰۱/۱۳۹۲ و بعد از آن شروع می‌شود، مجاز به تهیه صورت‌های مالی «تلفیقی» یا «مجموعه» مبتنی بر استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی (IFRS) می‌باشند. در این خصوص صورت‌های مالی شرکت اصلی (جداگانه) باید مطابق با استانداردهای حسابداری ایران تهیه و ارائه شود و لزومی به تهیه و ارائه صورت‌های مالی تلفیقی بر اساس استانداردهای حسابداری ایران نمی‌باشد. بدیهی است تهیه و ارائه صورت‌های مالی شرکت اصلی (جداگانه) مطابق با استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی به عنوان مکمل بلا مانع است». هم چنین سال ۱۳۹۵ برای الزام ناشران بزرگ پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران جهت تهیه صورت‌های مالی مبتنی بر استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی در نظر گرفته شده است.

دکتر رحمانی تصمیم جدید سازمان را به نفع حرفه حسابداری و حسابرسی می‌داند و تاکید می‌کند که «برای حرفه حسابداری و حسابرسی یک فرصت عالی است تا حسابداران و حسابرسان ما هم بین المللی شوند و فرصت‌هایی برای ورود به بازارهای جهانی خدمات حسابداری فراهم خواهد شد». این گفت‌وگو از سوی دبیرخانه همایش انجام شده بود.

در ادامه این گفت‌وگو را با هم می‌خوانیم: ●

چودس ضرورت پذیرش استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی (IFRS) را برای بازار سرمایه ایران و اقتصاد ملی چگونه ارزیابی می کنید؟ موضع شما به عنوان فرد صاحب نظر در بازار سرمایه و مدرس دانشگاه در خصوص پذیرش استانداردهای بین المللی چیست؟

اساسا موضوع استاندارد گذاری پدیده ای است که در زمینه های مختلف در ۱۵۰ سال اخیر مطرح شده است. جهان شاهد استانداردسازی زمان، ابزارهای ارتباطی، روش های تولید و مقیاس های گوناگون بوده است. در این راستا، سازمان های متعددی نظیر سازمان های بین المللی استاندارد، شکل گرفته و قواعدی را به منظور استانداردسازی وضع کرده اند. استانداردسازی در واقع بخشی از سلسله مراتب توسعه فراگیر است که در اصطلاح به آن «مدرنیته» گفته می شود. در جامعه مدرن، هماهنگ سازی استانداردهای حسابداری به تبع سایر موضوعات، امری لازم و حتمی است. موضوع هماهنگ سازی در حسابداری در دو دهه اخیر در سطح بین المللی، مورد پذیرش گسترده قرار گرفته است. آقای پروا، رئیس کمیته تکنیکی IOSCO، در این خصوص بیان می دارد که «درک اهمیت رویکرد همگرایی و هماهنگ سازی الزامات پذیرش استانداردهای بین المللی حسابداری است. هماهنگ سازی استانداردهایی با کیفیت بالای جهانی در سرتاسر جهان و استفاده آنها در تعداد بسیاری از شرکت ها می تواند اطلاعات مفید و قابل مقایسه ای را برای اهداف گزارشگری مالی ایجاد کند.»

چودس به نظر شما موضوع هماهنگ سازی تا چه حد پیش رفته است؟ در ایران نیز هماهنگ سازی در عرصه های مختلف بین المللی کاملا مورد پذیرش و توجه قرار گرفته است. ایران در زمینه های مختلف، استانداردهای تدوین شده بین المللی را پذیرفته و از این طریق خود را در رقابت های تجاری و غیرتجاری جهانی، پابرجا نگاه داشته است. از آن جمله می توان به پذیرش استانداردهای کیفیت، استانداردهای محیط زیست و استانداردهای سیستم مدیریت امنیت اطلاعات، اشاره کرد که روز به روز به شکل گسترده تری در ایران مورد استفاده قرار می گیرد. در عرصه تجاری نیز ایران، مقررات یکنواخت اعتبارات اسنادی یا اینکوترمز را پذیرفته است و یکی از اعضای فعال اتاق بازرگانی بین المللی (ICC) است. کنفرانس بین المللی تجارت و توسعه نیز در دوازدهمین کنفرانس خود در سال ۲۰۰۸، منافع حاصل از یکسان سازی استانداردهای بین المللی را بسیار با اهمیت می داند. انتقال و استفاده موثر از منابع اقتصادی، ایجاد اطلاعات مربوط برای سرمایه گذاری بالقوه، پیشرفت اجتماعی، کاهش ریسک ارزیابی شده کشورها و در نتیجه کاهش هزینه سرمایه، مهمترین این منافع است و معتقد است وقتی اطلاعات مالی قابل اطمینان و قابل مقایسه باشند توانایی جذب سرمایه گذاران داخلی و خارجی بیشتری را دارند. در حالی که استفاده از استانداردهای ملی، مقایسه فرصتهای سرمایه گذاری را وقت گیر و هزینه بر می کند. در دوره ای که در بورس اوراق بهادار تهران بودم و برای پذیرش شرکت های ایرانی در بورس های خارجی و نیز جذب سرمایه گذاران خارجی تلاش می کردیم، با این واقعیت مواجه شدیم که این دو امر مهم بدون پذیرش IFRS تقریبا غیر ممکن است.

چودس به نظر شما بهترین رویکرد و نقشه راه در کوتاه مدت و بلندمدت در پذیرش IFRS چیست؟ در این میان سازمان حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی کشور و سایر نهادهای مرتبط چه نقشی می توانند ایفا کنند؟

این البته نیاز به یک برنامه ریزی دقیق و عزم ملی دارد. اولین گام، پذیرش رسمی بود که با ابلاغیه سازمان بورس وارد فاز عملیاتی شد و خوشبختانه

یک دوره گذر و به کارگیری داوطلبانه نیز پیش بینی شده است. ولی باید حواسمان باشد که ما عموما دقیقه نودی هستیم و ممکن است در لحظه آخر یادمان بیاید که کارهای لازم را انجام ندادیم و آمادگی نداریم. به نظرم سازمان بورس باید از یک یا دو شرکتی که از آمادگی و امکانات لازم برخوردارند، تقاضا کند که به صورت پایلوت کار را انجام دهند. آموزش استانداردها به ناشران، حسابرسان، استفاده کنندگان و دیگر ذی نفعان از همین امروز باید آغاز شود. ترجمه استانداردها آغاز و به تدریج منتشر شود. راهنماهای به کارگیری تهیه شود و البته مشاورانی نیز ناشران را کمک کنند. ما در شرکت پارس ایکس بی آر ال، کارگروهی را تشکیل داده ایم تا بتوانند شرکت ها را در فرآیند تبدیل کمک کنند و ریسک ها را به حداقل برسانند.

چودس مهمترین پیامدهای اقتصادی تغییر استانداردهای حسابداری به IFRS در صنعت بانکداری از نظر شما چیست؟ چالش ها و فرصت های موجود در این صنعت در صورت پذیرش IFRS چه چیزهایی می تواند باشد؟

موسسه (KPMG۲۰۰۷)، پژوهشی را با عنوان «بانک های اروپایی، روند ارائه در صورت های مالی و افشای اطلاعات» انجام داده است. موسسه در این پژوهش، ۱۰ قلم از اقلام مورد توجه و با اهمیت در صنعت بانکداری را از نظر افشا، مورد بررسی قرار داده است. این ۱۰ قلم شامل: حجم و ساختار گزارشگری مالی، شاخص های عملکرد کلیدی، افشا و گزارشگری ریسک های بازار، افشای رویه های با اهمیت حسابداری، حسابداری کاهش ارزش وام ها و پیش پرداخت ها، حسابداری مصون سازی و اندازه گیری ارزش منصفانه، ارزش منصفانه و نوسان پذیری صورت سود و زیان، حسابداری و افشای تعهدات بازنشستگی با مزایای معین، تحلیل صورت تغییرات در حقوق صاحبان سهام و طبقه بندی اقلام صورت سود و زیان هستند. این موسسه در مورد حجم گزارشگری مالی به این نتیجه رسید که تعداد صفحات گزارش های مالی بستگی به قوانین و مقررات و الزامات قانونی خاص بانکها دارد. در مورد ساختار گزارشگری مالی نیز به دلیل اینکه این ساختار در استاندارد های بین المللی تعریف نشده است، بانک ها به گونه های مختلفی عمل کرده بودند. در مورد شاخص های کلیدی، به این نتیجه رسیدند که پذیرش IFRS تغییر بااهمیتی را در شاخص های عملکرد اصلی ایجاد نمی کند، در مورد افشا و گزارشگری ریسک های بازار نتایج نشان داد که تفاوت هایی در نحوه افشای ریسک اعتباری بین بانکها وجود دارد. همچنین ارزش در معرض ریسک توسط تمامی بانکها افشا شده بود. در مورد افشای اهم رویه های حسابداری، نتایج نشان داد که بسیاری از بانکها اهم رویه های حسابداری خود را افشا کرده اند چه در صورت های مالی و چه به صورت اطلاعات مکمل جدا از صورت های مالی. در خصوص حسابداری کاهش ارزش وامها و پیش پرداختها، نتایج حاصل از این بررسی نشان داد که تمامی بانکها علاوه بر افشای کاهش ارزش وامها و پیش پرداختها، مبلغ دفتری این اقلام به مشتریان و به بانکهای دیگر را نیز افشا کرده بودند. در خصوص حسابداری مصون سازی و اندازه گیری ارزش منصفانه، نتایج حاصل از بررسی نشان داد که تمامی بانکها، مصون سازی ارزش منصفانه و جریان نقدی را افشا کرده بودند، اما برخی از بانکها مصون سازی خالص سرمایه گذاری را افشا نکرده بودند. در مورد طبقه بندی اقلام در صورت سود و زیان، نتایج حاصل از پژوهش این موسسه نشان داد برای درآمد حاصل از بهره عنوانی مختلفی استفاده می شود، از قبیل: خالص درآمد بهره، درآمد بهره، درآمد بهره و سایر درآمد های مشابه، نتایج بهره، بهره دریافتی و درآمد های مشابه، حاشیه بهره، خالص حاشیه بهره. در مورد صورت تغییرات در حقوق صاحبان سهام و یا در صورت درآمدها و هزینه های شناسایی شده، ترکیب مقادیری که به صورت مستقیم در حقوق صاحبان سهام ارائه شده است تفاوت با اهمیت را در میان بانکها در طول زمان

با بررسی ادبیات موضوع، شاخص‌هایی از طریق روش تحلیل محتوا استخراج و بر مبنای آن چک لیستی منطبق با استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی، تهیه شد. چک لیست نهایی بر حسب ۱۹ شاخص طبقه بندی شد. این چک لیست با استفاده صورت‌های مالی و گزارش‌های هیات مدیره ۱۵ بانک پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و یا ثبت شده نزد سازمان بورس تکمیل شد. در ۱۳ حوزه، افشا شامل موارد افشا در متن و یادداشت‌های توضیحی صورت تغییرات در حقوق صاحبان سهام، صورت جریان وجوه نقد، اموال و ماشین آلات و تجهیزات، دارایی‌های نامشهود، ذخایر و دارایی‌ها و بدهی‌های احتمالی، سود هر سهم، معاملات با اشخاص وابسته، ارزش منصفانه، حسابداری مصون‌سازی و اوراق مشتقه، وثایق، طرح‌ها و مزایای بازنشستگی و ریسک‌های عمومی بانکداری در سطح اطمینان ۹۵ درصد فاصله معناداری بین استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و الزامات گزارشگری مالی در ایران وجود دارد. در صورتی که در خصوص ۶ شاخص، شامل افشا در متن ترازنامه، متن صورت سود و زیان و سود و زیان انباشته، یادداشت‌های عمومی، سرمایه، کاهش ارزش، رویدادهای بعد از تاریخ ترازنامه تفاوت مهمی وجود ندارد.

دردرد به نظر شما زیر ساخت های موجود (از منظر فناوری های گزارشگری مالی) در بازار سرمایه در حال حاضر تا چه حد پاسخگوی نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان برای تصمیم گیری به موقع و منطقی است. نقش فناوری های روز گزارشگری (XBRL) را برای کمک به بهبود وضعیت موجود چطور ارزیابی می کنید؟

به نظرم ما سخت افزار، نرم افزار و مغز افزار لازم را داریم و اراده و برنامه اجرا لازم داریم. فناوری روز مانند ایکس بی آر ال (XBRL) هم می تواند بسیار راهگشا باشد. خوشبختانه در این حوزه هم کار زیادی شده است و سازمان بورس مقدمات لازم را فراهم کرده است. در بخش خصوصی نیز کارهای خوبی انجام شده است و شرکت دانش بنیان پارس ایکس بی آر ال موفقیت های چشمگیری داشته است و در آینده نیز شرکت های دیگری وارد این حوزه خواهند شد. پذیرش IFRS استفاده از XBRL را هم تسهیل خواهد کرد و این نیز به رعایت بهتر استانداردها کمک خواهد کرد و مقایسه پذیری اطلاعات ما را به دلیل استفاده افزایش خواهد داد.

دردرد به نظر شما مهمترین چالش های محیطی موجود در به کارگیری IFRS در کشور چیست و آیا از نظر شما پذیرش IFRS می تواند حرفه حسابداری و حسابداری را با فرصت ها و یا تهدیدهای جدید مواجه سازد؟ پیامدهای اقتصادی به کارگیری IFRS از بعد مالیات و تاثیر بر بازارها به خصوص در شرایط رونق و رکود در کشورهای مختلف همیشه مورد چالش بوده است. در ایران، شرایط بازارها و زیر ساخت های لازم در بازار اوراق بهادار، بازار دارایی های زیستی، بازار ارز، بازار پول (نرخ سود)، بازار اوراق مشتقه چالش جدی در به کارگیری ارزش منصفانه است. برای تسهیل به کارگیری استاندارد، هماهنگی با مقامات مالیاتی، توسعه بازارهای مالی و بهبود شفافیت آن، ایجاد شبکه های اطلاعاتی قیمت در حوزه املاک، دارایی های زیستی و دیگر دارایی ها، توسعه بورس کالای ایران و ایجاد تشکل اکچویری حرفه ای باید مورد توجه قرار گیرد. به نظرم برای حرفه حسابداری و حسابداری یک فرصت عالی است تا حسابداران و حسابرسان ما هم بین المللی شوند و فرصت هایی برای ورود به بازارهای جهانی خدمات حسابداری فراهم خواهد شد.

نشان داد. در مورد ارزش منصفانه و نوسان پذیری صورت سود و زیان، بر اساس بررسی های پژوهش گران این موسسه، تفاوت های با اهمیتی در میان بانک ها در ارتباط با مقوله ارزش منصفانه دارایی ها و بدهی های مالی وجود دارد. در خصوص حسابداری و افشای مزایای معین بازنشستگی به این نتیجه رسیدند که طرح مزایای معین بازنشستگی عموماً دارای تأثیر با اهمیتی بر وضعیت مالی و عملکرد مالی موسسات مالی و بانک ها می باشد.

دردرد آیا پژوهش های دیگری نیز در این زمینه صورت گرفته؟

موسسه ارزنت اند یانگ (۲۰۱۰)، در ارزیابی آثار تغییر گزارشگری استانداردهای آمریکا به استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی در بانک ها و نهادهای بازار سرمایه از طریق مقایسه بین استاندارد های بین المللی گزارشگری مالی و استاندارد های حسابداری آمریکا به این نتیجه رسید که در اثر پذیرش استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی، بانک ها و نهادهای بازار سرمایه باید نسبت به برخی از سرفصل های استانداردهای بین المللی توجه بیشتری داشته باشند. بر اساس این بررسی، این سرفصل ها شامل سود و زیان اولین بکارگیری

IFRS، تهاوت بین دارایی ها و بدهی ها، تلفیق و قطع شناخت، حسابداری وام ها، ابزارهای مالی، افشای ابزارهای مالی، ترکیب های تجاری، ابزارهای مشتقه، حسابداری مصون سازی، طبقه بندی بدهی ها در مقابل حقوق صاحبان سهام، پرداخت بر مبنای سهام، مزایای کارکنان و سود مشمول مالیات است. بررسی این موسسه نشان می دهد که مواردی مانند تلفیق و قطع شناخت، افشای ابزارهای مالی، اوراق مشتقه، درآمد مشمول مالیات دارای تاثیرات با اهمیتی بر صورت سود و زیان دارد و مواردی از قبیل تهاوت بین دارایی ها و بدهی ها، تلفیق و قطع شناخت، افشای ابزارهای مالی، مزایای کارکنان و درآمد مشمول مالیات دارای بیشترین تأثیر بر ترازنامه هستند. در حالت کلی مواردی از قبیل تلفیق و قطع شناخت، حسابداری وام ها، افشای ابزارهای مالی، اوراق مشتقه، حسابداری مصون سازی و مزایای کارکنان دارای بیشترین اثر حسابداری و گزارشگری مالی می باشند و باید بیشترین توجه در زمان تغییر مبنای گزارشگری مالی از استاندارد های آمریکا به استانداردهای بین المللی بر این موارد متمرکز باشد. بیسیچف (۲۰۰۹)، در مقاله ای با عنوان «تاثیر پذیرش استاندارد بین المللی گزارشگری مالی شماره ۷ بر افشا در بانک های اروپایی» اثر پذیرش این

استاندارد را در اولین بار پذیرش بر کیفیت افشای بانک ها مورد بررسی قرار داد. تمرکز اصلی وی در این مطالعه معطوف بر افشای ریسک اعتباری است تا ریسک بازار. وی با بررسی سطوح کمیت و کیفیت افشا در این مطالعه، به این نتیجه رسید که کیفیت افشا به طور کلی هم در صورت های مالی و هم در گزارش ریسک افزایش یافته است. تحقیق وی نشان داد که نه تنها محتوای استاندارد بین المللی شماره ۷ بلکه نحوه اجرا آن نیز در افزایش کیفیت افشا موثر است.

دردرد مواردی که اشاره کردید به پژوهش های بین المللی در خصوص صنعت بانکداری، می پرداخت. آیا در داخل کشور هم می توانیم به پژوهش شاخصی که نتایجی خاص تری داشته باشد، اشاره کنیم؟

این جانب و خانم شریفی، پژوهشی در مورد میزان انطباق استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی با وضعیت فعلی گزارشگری در صنعت بانکداری ایران انجام دادیم. هدف پژوهش این است که فاصله بین استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی و وضعیت فعلی گزارشگری در بانک های ایران شناسایی شود.